

УДК 373.3:78

Urszula Słyk, Mirosław Kisiel
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Polska

UZDOLNIENIA MUZYCZNE Z PERSPEKTYWY STYMULOWANEJ AKTYWNOŚCI TWÓRCZEJ DZIECKA W EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ

W artykule przedstawiono problem kształtowania u dzieci w wieku wczesnoszkolnym podstawowych uzdolnień muzycznych w obszarze słuchu muzycznego (rytmu i melodii) z perspektywy stymulowanej aktywności twórczej. W toku prowadzonej eksploracji wskazano zależność między celowo dobranymi działaniami muzycznymi a aktywnością twórczą uczniów klas pierwszych. Zaobserwowano, iż podczas realizowanego procesu znacząco rozwinęły się u badanych indywidualne zdolności słuchowe. Pomogły one wychowankom w eksperymentowaniu i odnajdywaniu skutecznych rozwiązań w obszarze różnych form aktywności muzycznej. Opisane zdolności pozwoliły również utrzymać na wysokim poziomie odczucie zadowolenia i radość oraz poczucie sprawstwa z wykonywanego zadania.

Słowa kluczowe: dziecko, aktywność twórcza, uzdolnienia muzyczne, edukacja wczesnoszkolna.

Wprowadzenie. W rozwoju dziecka ważnym okresem jest czas podjęcia przez niego nauki w szkole. Stosowanie odpowiednich, a zarazem ciekawych metod i form nauczania sprzyja poznawaniu przez młodego człowieka najbliższego środowiska, radzeniu sobie z obowiązkami szkolnymi oraz wpływa na harmonijny i wszechstronny rozwój jego procesów poznawczych [1]. Zadaniem współczesnego nauczyciela staje się więc stymulowanie aktywności twórczej wychowanka, jak również doskonalenie jego właściwości poznawczych i motywacyjnych takich jak: wyobraźnia twórcza, abstrakcyjne i dywergencyjne myślenie, zdolność do refleksji, umiejętność przystosowywania się do nowej sytuacji, oryginalność, otwartość na nowe doświadczenia, a także przełamywanie stereotypów w pokonywaniu barier. Szkoła XXI wieku ulega ciągłym przeobrażeniom pod względem organizacyjnym oraz strukturalnym. Założenia zawarte w wytycznych teoretyczno- i organizacyjno-prawnych działaniach szkoły powinny służyć wychowaniu i wykształceniu człowieka samodzielnego, umiającego dążyć do osiągnięcia sukcesu, otwartego, pozbawionego kompleksów, myślącego i kreatywnego. Jednostki, której nie są również obce wrażliwość oraz uczucia szlachetne – tzw. wyższe [2].

Przyjazna szkoła umożliwia dziecku bycie twórcą, a muzyka daje ku temu ogromne możliwości, ponieważ wyzwala spontaniczność, pomysłowość i sprawia dziecku radość, a przy tym rozwija wszechstronnie jego zainteresowania i zdolności [3]. Początkowo na bazie odtwórczej działalności dzieci uczą się samodzielnie myśleć, poszukiwać i tworzyć. Dziecko z reguły chce się bawić, a zabawa przy muzyce oraz w rytm muzyki z pewnością przyczynia się do rozwoju jego indywidualnych zdolności i korzystnie zdeterminuje jego rozwój, szczególnie w zakresie muzykalności.

Przedmiotem niniejszej pracy stał się problem kształtowania u ucznia w młodszym wieku szkolnym podstawowych uzdolnień muzycznych w obszarze słuchu muzycznego (rytmu i melodii) z perspektywy stymulowanej aktywności twórczej.

Uzdolnienia dziecka wyznacznikiem jego aktywności muzycznej i ekspresja twórczej

Rolą nauczyciela muzyki jest stymulowanie wszechstronnego rozwoju zdolności muzycznych uczniów oraz wspieranie ich w kształtowaniu twórczej odwagi. Uczeń kreatywny w przyszłości ma szansę stać się twórczym dorosłym, który będzie potrafił pozytywnie motywować się do działania [4]. Stanie się autorem ciekawych pomysłów, które umożliwią wprowadzanie innowacji. Tym samym będzie potrafił podporządkować się różnym wymaganiom, wynikającym z zastałych sytuacji oraz obowiązków nałożonych przez przełożonych, co przyczyni się do odnoszenia sukcesów. Odważnie będzie podejmował ryzyko, a do każdego problemu podchodził rozważając go w odniesieniu do wielu aspektów. Właśnie takiej postawy oczekuje się od współczesnego człowieka.

W ostatecznym rozrachunku aktywność twórcza ma prowadzić do budowania umiejętności „wybrnięcia” z trudności, radzenia sobie w różnych nieoczekiwanych sytuacjach życiowych, których nie brakuje w codziennym życiu. W obecnych czasach jesteśmy narażeni na powszechne choroby cywilizacyjne i zaburzenia psychiczne, jak: frustracje, załamania, zaburzenia emocji, nerwice czy depresje. Otoczenie wymaga od nas coraz więcej, a nasza odporność psychiczna na trudności życiowe zmniejsza się, stres staje się proporcjonalny do problemów życiowych i może rzutować na podejmowane decyzje. Twórcze podejście do rzeczywistości, bogata osobowość, komunikatywność w kontaktach z innymi ludźmi może okazać się bardzo przydatna w różnych sytuacjach życiowych m.in. dla celów polepszenia standardów życia człowieka. Zdobywanie umiejętności adaptacji do warunków współczesnego i przyszłego świata zaczyna mieć coraz większe znaczenie [5].

Problematykę diagnozowania osiągnięć rozwojowych dziecka, na poziomie pomiaru i oceny zdolności, osiągnięć, postaw i preferencji muzycznych w wielu publikacjach podejmowały między innymi: Barbara Kamińska, Halina Kotarska, Agnieszka Weiner, Ewa Anna Zwolińska. Autorki w swoich naukowych rozważaniach podkreśliły, iż wartościowanie oraz pomiar stanowią istotny obszar w pedagogice muzycznej [6]. Urszula Smoczyńska-Nachtman zwróciła uwagę na

potrzebę konstruowania przez dzieci prostych instrumentów muzycznych [7]. Zofia Burowska doceniła proces tworzenia i słuchania muzyki jako ważny element wzajemnie wzbogacających się dyspozycji, które służą percepcji i twórczej aktywności własnej [8]. Mirosław Kisiel w swoich dociekaniach dokonał próby diagnozowania i weryfikacji hipotez dotyczących działań muzykoterapeutycznych i ekspresyjnych. Uzyskane przez niego wyniki obrazują wymiar motywowania uczniów do nauki muzyki oraz czynniki determinujące aktywność muzyczną, taneczną i głosową dziecka. Autor udokumentował zmiany, jakie wystąpiły w zachowaniu dzieci pod wpływem muzyki i różnych form aktywności w tej dziedzinie [9]. Z kolei Maciej Kołodziejski swoje zainteresowania koncentrował na problemach wczesnej oraz szkolnej edukacji dzieci i młodzieży w wymiarach twórczości codziennej, rozwijaniu podstawowych zdolności, jak również zainteresowań muzycznych dzieci, kształtowania ich motywacji wewnętrznej przez aktywną postawę rodziny i ewaluację pracy nauczyciela [10].

Wspólne śpiewanie z dzieckiem, granie na instrumentach, słuchanie muzyki, taniec, czy też poszukiwanie dźwięków to elementy, które dziecku przynoszą niezastąpione korzyści dla jego wszechstronnego rozwoju. Muzykowanie w szkole i w domu rozwija zdolności słuchowe dziecka, a efekt procesu kształcenia muzycznego może uwidocznić się już na etapie nauczania początkowego [11]. Nauczyciele muzyki zdają sobie sprawę z tego, że to od nich zależy, czy uczeń będzie szukał swojej drogi do rozumienia muzyki i własnych interpretacji, czy też będzie tylko naśladował i powielał wyuczone schematy. Zainteresowania wzbudzone w dziecku od jego najmłodszych lat określają kierunek jego dalszego rozwoju, a wyzwolone tą drogą indywidualne zdolności mogą „modelować” twórczą i wartościową osobowość [12].

Badania z zakresu psychopedagogiki i twórczości dowodzą, iż stymulowanie twórczej aktywności uczniów rozwija ich wrażliwość zmysłową, pomysłowość, płynność, giętkość oraz oryginalność myślenia, otwartość umysłu, umiejętność odkrywania, formułowania i rozwiązywania problemów, a także samodzielność wyrażania sądów, jak również wewnętrzną motywację zadaniową [13]. Największą zdolność do ujawniania zachowań twórczych i podatność na stymulowanie tego typu dyspozycji wykazują dzieci w wieku 6-10 lat [14]. Rozwijanie zdolności twórczych u dzieci na zajęciach muzycznych na poziomie edukacji wczesnoszkolnej w dużej mierze zależy od ekspresyjnych działań nauczyciela. Nauczanie może przynieść pozytywne efekty tylko wówczas, kiedy nauczyciel traktuje je jako proces, w którym dziecko jest aktywne i odbiera świat polisensorycznie.

Dydaktyk swoją postawą pobudza ucznia do twórczego myślenia i aktywnego uczestnictwa w zajęciach, zaś poprzez stawianie mu problemów dywergencyjnych, dostarcza wielu okazji do twórczej ekspresji, zachęca do próbowania czegoś nowego, oryginalnego i nieograniczonego schematami [15]. Edwin E. Gordon amerykański psycholog, muzyk i pedagog twierdzi, że uzdolnienia muzyczne (słuch muzyczny, pamięć muzyczna i poczucie rytmu), będące wynikiem wrodzonego potencjału i wczesnych oddziaływań

środowiskowych rozwijają się do dziewiątego roku życia. Po tym okresie należy je uznać za ustabilizowane. „Wpływ bogatego muzycznie środowiska na uzdolnienia muzyczne zmniejsza się wraz z upływem czasu. Waga wczesnego, bogatego muzycznie otoczenia jest nie do przecenienia [...]” [16]. Nawiązując do przytoczonych założeń teoretycznych należy uświadomić sobie, jak ważny w zakresie wszechstronnych stymulacji muzycznych jest okres wczesnoszkolny. Warto również zadbać o to, aby działania zmierzające do rozwoju aktywności muzycznej dziecka kierowane były przez specjalistę, nauczyciela muzyki, który będzie pełnił rolę przewodnika i koordynatora w tym procesie.

Diagnoza poziomu uzdolnień muzycznych uczniów – zakres melodii i rytmu

W celu uzyskania odpowiedzi na pytanie badawcze: *Jaki jest poziom uzdolnień muzycznych badanych uczniów klas pierwszych szkoły podstawowej?*, przeprowadzono procedurę diagnostyczną o charakterze rozpoznawczym [17].

Zainicjowane badania zrealizowano we wrześniu 2013 r. wśród uczniów klas pierwszych (kl. Ia i Ib)¹⁰⁸. Ocenę poziomu uzdolnień muzycznych uzyskano testem Edwina E. Gordona *Średnia miara słuchu muzycznego (test rytmu i melodii)* [18]. Test *Melodii* – zgodnie z procedurą badania – został zastosowany jako pierwszy. W odstępie dwóch dni zrealizowano kolejny pomiar, tym razem testem *Rytmu*. Po wysłuchaniu z płyty CD zadań próbnych, uczniowie przystąpili do samodzielnej pracy zaznaczając kółkiem odpowiedzi, które uznali za poprawne. Test melodii i rytmu składał się z 40 zadań oraz przykładów, które uczniowie rozwiązywali wspólnie pod komendę lektora. Pomiar polegał na porównaniu motywów melodycznych i rytmicznych ze wskazaniem taki sam lub różny. Badanie każdym z testów trwało ok. 20 min. Do testu przystąpiło 22 uczniów z kl. Ia i 23 z kl. Ib w wieku 6-7 lat.

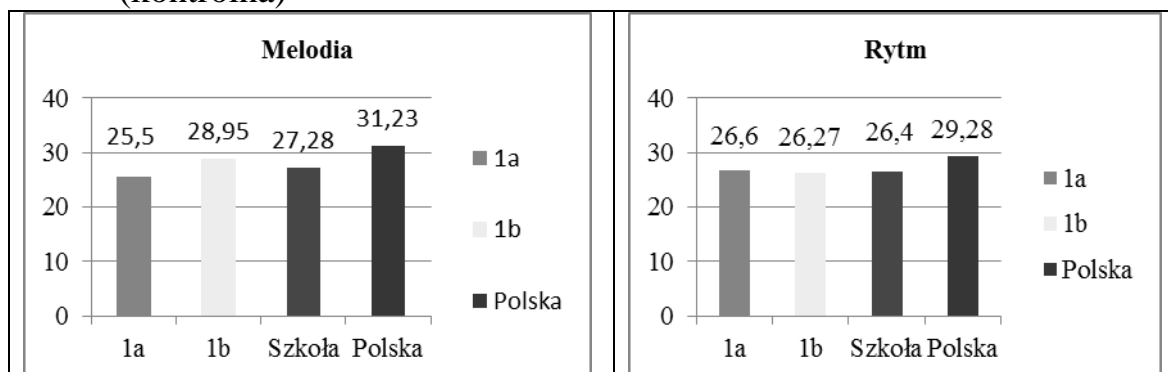
Podczas badania diagnostycznego zaobserwowano u niektórych dzieci niepewność i obawę przed niewystarczającym czasem na wykonanie zadania, co może świadczyć o ich braku doświadczenia w tego typu działaniach, niskim poczuciu własnej wartości niepewności w zakresie samooceny poziomu zdolności muzycznych, a także (w przypadku dzieci 6-letnich) niedostatkach w pełnej gotowości szkolnej. Uzyskane wyniki badania diagnostycznego testem *Melodii* i *Rytmu* przedstawiono na poniższym wykresie.

Analizując wyniki zaprezentowane na dwuobrazowym wykresie można stwierdzić, iż: słabszy średni wynik w teście melodii uzyskała klasa Ia. Klasa Ib uzyskała wynik średnio wyższy o prawie 4,5 punktu od klasy Ia. Wyniki klas Ia, Ib są jednak dużo niższe od średniej wyników w Polsce (prowadzonych wśród równolatków). Najmniejszy rezultat w teście melodii uzyskał uczeń klasy Ia Szymon K. (11 punktów), a największy uczennica klasy Ib, Olga J. (37 punktów). W zakresie rytmu obie klasy uzyskały średnie wyniki na poziomie zbliżonym. Wyniki uczniów klas Ia i Ib są prawie o 3 punkty niższe od średniej wyników w

¹⁰⁸ Szkoła Podstawowej nr 3 w Zespole Szkół Mistrzostwa Sportowego, Jastrzębie-Zdrój, rok szkolny 2013/2014.

Polsce¹⁰⁹. Najniższy wynik w tym teście uzyskała uczennica klasy 1a, Nikola W. (12 punktów), najwyższy – Małgosia W. (34 punkty) uczennica klasy 1a.

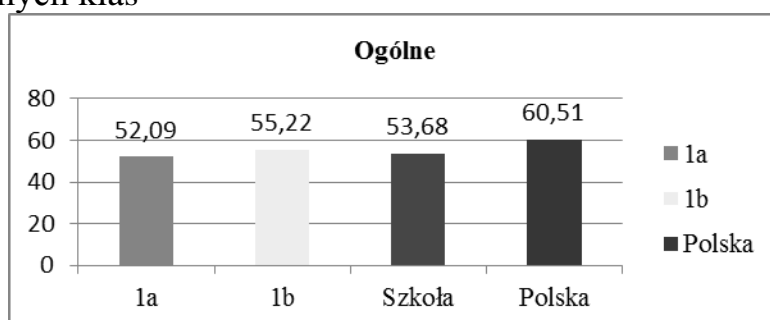
Wykres 1. Porównanie średnich wyników melodii, rytmu i wyniku ogólnego w klasach, szkole i kraju – klasa 1a (eksperymentalna), klasa 1b (kontrolna)

Źródło: opracowanie własne, badanie diagnostyczne w oparciu o test E. E. Gordona *Średnia miara słuchu muzycznego (test rytmu i melodii)*.

Jeśli chodzi o średni wynik ogólny, to wyniki klas 1a, 1b są jednak dużo niższe od średniej w Polsce. Najniższy wynik w tym teście uzyskał Kacper S., uczeń klasy 1a (23 punkty), a najwyższy uzyskał uczeń klasy 1b, Konrad B. (67 punktów). Zaprezentowane wyniki zostały dodatkowo wzmocnione danymi z obserwacji uczniów w czasie zainicjowanej aktywności muzycznej podczas prowadzonych zajęć muzycznych¹¹⁰, które potwierdziły uzyskane wcześniej rezultaty.

Wykres 2. Wyniki ogólne testu melodii i rytmu w klasach, szkole i kraju uczniów badanych klas

Źródło: opracowanie własne, badanie diagnostyczne – ogólnie w oparciu o test E. E. Gordona *Średnia miara słuchu muzycznego (test rytmu i melodii)*.

¹⁰⁹ Średnie odchylenie standardowe i rozpiętości wyników dzieci z przedszkoli i szkół ogólnokształcących w Polsce (tabela nr 6, s. 22) – podają za B. Kamińska, H. Kotarska, *Średnia Miara Słuchu Muzycznego (test rytmu i melodii). Podręcznik do testu E. E. Gordona, standaryzacja polska*, Warszawa 2000 oraz średni wynik szkoły obliczono na podstawie wyników testu przeprowadzonego w dwóch klasach I w ZSMS, SP-3 Jastrzębie-Zdrój).

¹¹⁰ Obserwacja uczniów podczas zajęć muzycznych ukierunkowanych na ocenę predyspozycji słuchowych uczniów oraz ogólnej aktywności muzycznej [28.02.2014].

Na podstawie uzyskanych wyników badań zamieszczonych na wykresie nr 2 zauważa się, że w badaniu diagnostycznym klasa Ib uzyskała średnio lepszy wynik aniżeli klasa Ia. W związku z początkowymi efektami (słabszy wynik w klasie Ia, lepszy w klasie Ib) wybrano klasę Ia jako eksperymentalną z powodu mniej korzystnych wstępnych osiągnięć, a klasę Ib jako porównawczą (kontrolną).

Po zakończeniu oceny poziomu uzdolnień badanych uczniów w obu klasach odbyły się lekcje muzyki zgodnie z realizacją programu nauczania. Uczniowie w klasie eksperymentalnej Ia byli stymulowani twórczymi działaniami artystyczno-muzycznymi w oparciu o autorski program twórczych warsztatów muzycznych¹¹¹. Ponadto wychowankowie uczęszczali dodatkowo na umuzykalniające zajęcia pozalekcyjne (naukę gry na flażolecie). Między badaniami wstępnymi i końcowymi odbywały się twórcze zajęcia muzyczne, podczas których uczniowie między innymi: tworzyli akompaniamenty do piosenek, rytmizowali krótkie wiersze, tworzyli melodie do tekstów, improwizowali ruchem muzykę instrumentalną, tworzyli układy taneczne, malowali ilustracje do muzyki itp.

Weryfikacja poziomu uzdolnień muzycznych stymulowanych celowo zorganizowanymi działaniami edukacyjnymi

W czerwcu 2014 r. przeprowadzono badania weryfikacyjne. Udział w nich wzięli ponownie uczniowie z klas pierwszych (kl. Ia (eksperymentalnej) i kl. Ib (kontrolnej)). Celem zainicjowanych eksploracji było sprawdzenie: *Czy i w jakim stopniu stymulowanie uczniów twórczymi działaniami muzycznymi mogło przyczynić się do wzrostu poziomu słuchu muzycznego w zakresie poczucia melodii i rytmu?*

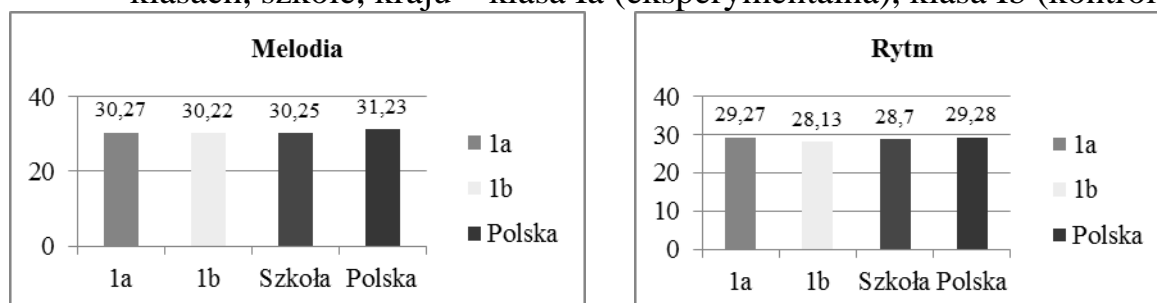
Weryfikację przeprowadzono w oparciu o ponowną diagnozę uzdolnień muzycznych oraz obserwację twórczej aktywności muzycznej uczniów kl. I. Celem badań była weryfikacja wpływu stymulowanej aktywności twórczej dziecka podczas zajęć muzycznych w klasie I na poziom jego uzdolnień muzycznych w zakresie poczucia rytmu i melodii. Zajęcia muzyczne zostały prowadzone w oparciu o autorski *Program twórczych warsztatów muzycznych w edukacji wczesnoszkolnej*. Dodatkowo porównano średnie wyniki testu melodii i rytmu oraz wynik ogólny w badanych klasach z danymi z tego zakresu obejmującymi średni wynik uczniów charakterystyczny dla całego kraju.

Podczas badania weryfikacyjnego nastawienie wszystkich uczniów było pozytywne – dzieci z niecierpliwością czekały na test oraz później chętnie wykonały wszystkie zadania. Prawdopodobnie po roku szkolnego muzykowania, systematycznie prowadzonych zajęciach muzycznych i twórczych, uczniowie „dojrżeli” i znacznie usamodzielnili się – nauczyli się uważnie słuchać poleceń, koncentrować swoją uwagę na nagraniu dźwiękowym oraz w odpowiednim tempie zaznaczać wybrane przez siebie odpowiedzi.

¹¹¹ Program autorski: *Twórcze warsztaty muzyczne w edukacji wczesnoszkolnej* – realizowany w Zespole Szkół Mistrzostwa Sportowego w Jastrzębiu-Zdroju.

Otrzymane dane porównawcze badań weryfikacyjnych zostały zamieszczone na poniższym dwuobrazowym wykresie.

Wykres 3. Porównanie średnich wyników melodii, rytmu i wyniku ogólnego w klasach, szkole, kraju – klasa 1a (eksperymentalna), klasa 1b (kontrolna)

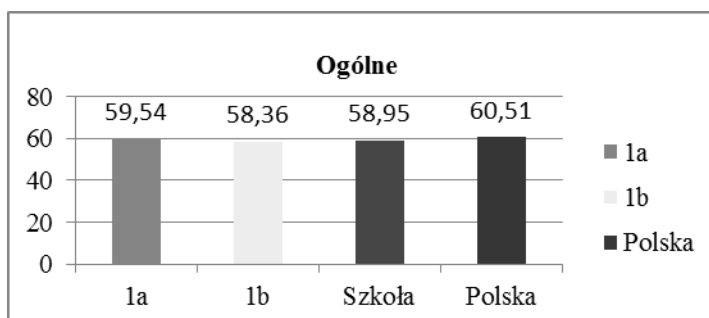
Źródło: opracowanie własne, badanie weryfikacyjne w oparciu o test E. Gordona *Średnia Miara*

Śluchu Muzycznego (test rytmu i melodii).

Analizując wyniki zaprezentowane na wykresie można zauważyć, iż w teście melodii obie klasy uzyskały zbliżoną średnią. Wyniki klas 1a, 1b są o 1 punkt niższe od średniej wyników w Polsce. Najniższy wynik w tym teście uzyskał Jakub S. uczeń klasy 1b (21 punktów), najwyższy wynik uzyskała Anna P. z klasy 1b (39 punktów). Gorszy średni wynik w teście rytmu uzyskała klasa 1b. Klasa 1a uzyskała wynik średnio wyższy o ponad 1 punkt od klasy 1b. Wyniki klas 1a uzyskała średnią identyczną jak średnia wyników w Polsce, natomiast wyniki klasy 1b i szkoły są niższe od średniej wyników w Polsce odpowiednio o 0,5 pkt. i 1 pkt. Najniższy wynik w tym teście uzyskał Bartek C. uczeń klasy 1b (19 punktów), najwyższy wynik uzyskała Zuzia P. z klasy 1a (35 punktów).

Gorszy średni wynik ogólnie w teście rytmu i melodii uzyskała klasa 1b. Klasa 1a uzyskała wynik średnio wyższy o prawie 0,8 pkt. od klasy 1b. Wyniki klas 1a, 1b są jednak niższe od średniej wyników w Polsce od 1-2 pkt. Najniższy wynik w tym teście uzyskał uczeń/uczenica klasy 1a (43 punkty), najwyższy wynik uzyskał uczeń/uczenica klasy 1b (72 punkty).

Wykres 4. Wyniki ogólne testu melodii i rytmu w klasach, szkole i kraju uczniów badanych klas

Źródło: opracowanie własne, badanie weryfikacyjne – ogólnie, w oparciu o test E. E. Gordona *Średnia miara słuchu muzycznego (test rytmu i melodii).*

Analizując ogólne wyniki testów można dojść do wniosku, że w obu klasach nastąpił progres w rozwoju słuchu muzycznego, jednak w klasie eksperymentalnej Ia zarówno w zakresie melodii, jak i rytmu rezultat ten był znacznie lepszy niż w klasie kontrolnej Ib, co może oznaczać, że udział w warsztatach twórczych wpłynął pozytywnie na rozwój muzykalności uczniów.

Chociaż badania wstępne w zakresie melodii wykazały duże zróżnicowanie pomiędzy klasami i wynikami w Polsce, to podczas badań końcowych różnica pomiędzy klasami zatarła się. Klasy uzyskały bardzo zbliżone wyniki i podniosły swoją średnią (klasa 1a o ponad 4,5 punktu, klasa 1b o ponad 1 punkt), dlatego bardzo zbliżyły się do średnich wyników w Polsce. Także najniższy wynik w teście wzrósł – ogólnie o około 10 punktów.

W zakresie rytmu pomiędzy klasami, różnica wynosiła średnio poniżej 0,5 pkt. jednak duże zróżnicowanie w odniesieniu do wyników w Polsce, z kolei podczas badań końcowych różnica pomiędzy klasami wzrosła na korzyść klasy 1a średnio do prawie 1 punktu. Obie klasy podniosły swoją średnią (klasa 1a o ponad 2,5 punktu, klasa 1b o prawie 2 punkty) i bardzo zbliżyły się do średnich wyników w Polsce. Także najniższy wynik w teście wzrósł o 7 punktów.

W podsumowaniu ogólnym należy podkreślić, iż badania wstępne wykazały duże zróżnicowanie pomiędzy klasami i wynikami w Polsce. W badaniach końcowych różnica ta zmieniła się na korzyść klasy 1a. Obie klasy uzyskały bardzo zbliżone wyniki i podniosły swoją średnią, klasa 1a o ponad 7 punktów, klasa 1b o ponad 3 punkty i bardzo zbliżyły się do średnich wyników w Polsce. Także najniższy wynik w teście wzrósł o 21 pkt.

W czasie zajęć w klasie Ia prowadzono obserwację pod kątem aktywności dzieci, współpracy, zaangażowania w działania twórcze, pomysłowości i oryginalności w podejmowaniu działań oraz poczucia rytmu i melodii. W wyniku przeprowadzonych badań zauważono zaistniałe różnice między klasą eksperymentalną a kontrolną. Twórcze zajęcia muzyczne realizowane w klasie eksperymentalnej wpłynęły pozytywnie na rozwijanie zdolności twórczych i muzycznych uczniów klasy pierwszej. Pod wpływem takich aktywności, jak tworzenie własnych melodii wokalnych i instrumentalnych oraz układów rytmicznych, słuchanie muzyki, improwizacji ruchowej, a także instrumentalnej, czy malowania do muzyki dzieci miały możliwość wnikięcia w strukturę danego utworu. Uczniowie aktywnie uczestniczyli w procesie tworzenia i poszukiwania dźwięków, co wpływało na wyostrenie zmysłu słuchu. Realizowali muzykę według swojego pomysłu bez większych obaw przed poniesieniem porażki. Rozbudzali swoje zainteresowania muzyczne, doskonalili słuch muzyczny w zakresie poczucia rytmu i melodii, a wspólne zabawy, nowe pomysły, zainteresowania, dążenia i emocje pozytywnie wpłynęły na tworzącą się między nimi więź.

Powstałe wytwory aktywności muzycznej np. opracowane układy taneczne, instrumentalne rytmiczne kompozycje oraz improwizowane swobodne melodie, które w trakcie procesu ulegały ciągłym modyfikacjom i przeobrażeniom, wpływały na kształtowanie się takiej twórczej postawy ucznia, która z łatwością

dostosowywała się do nieoczekiwanych i zmieniających się sytuacji. Twórcza aktywność muzyczna uczniów przyczyniła się również do rozwoju badanych zdolności muzycznych. Wzajemnie się przeplatając, rzutowała na kształtowanie się wrażliwości i twórczej postawy ucznia.

Podsumowanie. Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, iż zainicjowane zajęcia muzyczne prowadzone w formie twórczych warsztatów we wczesnej edukacji szkolnej wpłynęły korzystnie na rozwój zdolności słuchu muzycznego w zakresie poczucia rytmu i melodii. Na podstawie przeprowadzonych badań testem E. E. Gordona *Średnia miara słuchu muzycznego (test rytmu i melodii)* zaobserwowano wzrost poziomu kształtowania się zdolności muzycznych uczniów klas pierwszych. Stąd nasuwa się wniosek, iż inicjowanie twórczych zajęć muzycznych może mieć pozytywny wpływ na rozwój zdolności dzieci w zakresie poczucia rytmu i melodii oraz modelowanie predyspozycji twórczych.

Dzieci w wieku 6-7 lat są niezwykle wrażliwe i podatne na wpływy otoczenia. Wraz z wiekiem szybko rozwijają się i chłoną jak „gąbka” to, co oferuje im szkolne środowisko. Im środowisko jest bardziej bogate i ciekawe, tym mocniej oddziałuje na przeżycia emocjonalne odbiorców, ich reakcję, a także wzbogaca nurt poznawczy. W procesie rozwijania muzykalności uczniowie coraz bardziej chcą i potrafią: uważnie słuchać, poprawnie śpiewać, koncentrować się na poleceniu-zadaniu, analizować, wyrażać ruchem każdy rodzaj muzyki, właściwie reagować na tempo i dynamikę utworu. Stają się także wrażliwsi na dźwięki, aktywni, spontaniczni i kreatywni.

Problematyka rozwijania zdolności muzycznych i twórczych dzieci w wieku wczesnoszkolnym w aspekcie procesu dydaktyczno- wychowawczego jest złożona i niełatwa do zbadania. Obszar ten nadal kryje wiele tajemnic, co czyni go interesującym. Dlatego też warto dokładnie przyjrzeć się temu zagadnieniu, poświęcając czas na kontynuowanie badań w tym zakresie.

LITERATURA

1. Kisiel M.: *Child as an active student in music education*. Co. KPWiPM, UŚ, Katowice 2012, p. 7.
2. Pikała A.: *Edukacja kulturalna w szkole – założenia i determinanty realizacji*. „Kultura i Wychowanie” 2014, nr 7, s. 92.
3. Petlák E., Fenyvesiová L.: *Przyjazna szkoła*. Wyd. Petrus, Kraków 2012, s. 12.
4. Kisiel M.: *Wielorakie przestrzenie muzyki w edukacji i wychowaniu dziecka w młodszy wieku szkolnym*. Wyd. KPWiPM, UŚ, Katowice 2013, s. 94.
5. Klus-Stańska D., Nowicka M.: *Sensy i bezsensy edukacji wczesnoszkolnej*. Wyd. Harmonia Universalis, Gdańsk 2014.
6. Zwolińska E. A.: *Pomiar i wartościowanie w muzyce*. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2012, s. 36.

7. Smoczyńska-Nachtman U.: *Muzyka dla dzieci: umuzykalnienie według koncepcji Carla Orffa*. WSiP, Warszawa 1992, s.10.
8. Burowska Z.: *Sluchanie i tworzenie muzyki w szkole*. WSiP, Warszawa 1980, s. 35-45.
9. Kisiel M.: *Diagnoza kompetencji muzycznych dziecka w młodszym wieku szkolnym*. [W:] *Mezinárodní webový sborník hudební výchovy. Aktuální trendy hudební psychologie, hudební pedagogiky a didaktiky hudební výchovy III*. (Ed.), J. Kusák, I. Kozelská, Wyd. OSU, Ostrava 2010, s. 65.
10. Kołodziejski M. (red.): *Kreatywność w edukacji muzycznej*. Wyd. AH, Pułtusk 2014, s. 14.
11. Kisiel M.: *Język muzyki i mowa muzyczna w dialogu dziecka z dorosłym w edukacji elementarnej. Ścieżki edukacyjne – teoria w praktyce*, Wyd. ŚWSZ, Katowice 2015, s. 31.
12. Sacher W. A.: *Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego*, Oficyna Wyd. „Impuls”, Kraków 2012, s. 223.
13. Szmidt K. J.: *Pedagogika twórczości*. GWP, Gdańsk 2013, s. 27.
14. Wysocka E.: *Postawy twórcze versus odtwórcze dzieci w młodszym wieku szkolnym i „ewolucja” tych postaw jako egzemplifikacja idei transgresji w edukacji szkolnej*. [W:] *W stronę rozwoju ludzkiej potencjalności z perspektywy interdyscyplinarnej*. (Red.) B. Dyrda, E. Syrek, „Chowanna” 2014, t. 2, nr 43, s. 133.
15. Słyk U.: *Twórcze warsztaty muzyczne w edukacji wczesnoszkolnej. Założenia i podstawy, cz.1. „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 2015, nr 4, s. 26.*
16. Gordon E. E.: *Umuzykalnienie niemowląt i małych dzieci. Teoria wskazówki praktyczne*, Wyd. ZamKor, Kraków 1997, s. 14.
17. Łobocki M.: *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Oficyna Wyd. „Impuls”, Kraków 2011, s. 129.
18. Kamińska B. Kotarska H.: *Średnia Miara Słuchu Muzycznego (test rytmu i melodii). Podręcznik do testu E. E. Gordona, standaryzacja polska*. Wyd. AMiFCh, Warszawa 2000.

РЕЗЮМЕ

Слык Урсула, Кисель Мирослав. Музыкальные способности в перспективе стимулированной творческой деятельности детей в начальном образовании.

В этой статье представлена проблема формирования музыкальных способностей учащихся начальной школы. С точки зрения стимулированной творческой деятельности эта проблема относится к сфере музыкального слуха – мелодического и ритмического. В процессе исследований выявлено зависимость между сознательно выбранными музыкальными действиями и творческой деятельностью первоклассников. Во время исследований замечено, что у учеников первого класса наступило

значительное улучшение индивидуальных слуховых способностей. Эти действия дают ученикам возможность экспериментировать и находить эффективные решения в различных видах музыкальной деятельности, а также получать удовлетворение и радость на высоком уровне.

Ключевые слова: *дети, творческая деятельность, музыкальные способности, начальная школа.*

SUMMARY

Slyk Urszula, Kisiel Mirosław. Musical talent from the perspective of stimulating the creative activity of the child during the early childhood education.

The article presents the problem of formation of pupils' basic musical talent in the field of hearing music (the rhythm and the melody) from the perspective of stimulated creative activity. In the course of research, the relationship between the deliberately chosen musical activities and the creative activity of the first-class students was indicated. It has been observed that during the implemented process the individual hearing abilities have been significantly developed in the test. They have helped pupils in experimenting and finding effective solutions in the field of various forms of musical activity. Moreover, it allowed to maintain a high level of expressing the contentment and joy, and also the sense of controlling the performed task.

Key words: *child, creative activity, musical talent, early childhood education.*